



د افغانستان بانک

د مالي چارو د څارنې امریت  
د اسلامي بانکدارۍ څانګه

د شتمنیو د پله بندۍ او تخصیص مقرره

کال ۱۳۹۸

## لړلیک

### د شتمنیو د ډله بندئ او تخصیص مقررہ

#### لومړئ فصل

#### عمومي حکمونه

ماده	عنوان	صفحه
(۱)	لومړئ ماده: ----- مبنی -----	(۱)
(۱)	دوہ یمہ ماده: ----- اہداف -----	(۱)
(۱)	درېیمہ ماده: ----- د تطبیق ساحہ -----	(۱)
(۱)	څلورمہ ماده: ----- اصطلاح گانې -----	(۱)

#### دوہ یم فصل

#### د شتمنیو ډله بندئ (درجہ بندئ)

(۵)	پنځمہ ماده: -- د شتمنیو لپاره تخصیص شوي پیسې (پانگې) -----	(۵)
	شپږمہ ماده: د پانگونې/ مالي تمویل، ارزښت لرونکي سندونه، احتمالي پوراینې او	
(۵)	نورو شتمنیو د ډله بندئ عمومي مالي تخصیصات -----	(۵)
(۵)	اوومہ ماده: د خسارو لپاره د مالي تخصیص سرچینه -----	(۵)
(۶)	اتمہ ماده: د پور د اداینې مهال ویش سره د مطابقت لپاره د مشتري مالي توانایي یا پاتې راتگ -----	(۶)
(۶)	نهمہ ماده: د پور په ډول کې د تغییر راوستلو باندي ممنوعیت -----	(۶)
(۶)	لسمہ ماده: د احتمالي خطر له منځه وړل -----	(۶)
(۷)	یوولسمہ ماده: د بانک لخوا د مشتري یا د وړاندې کوونکي حسابونو ته د اسانتیاوو ورکړه -----	(۷)
(۷)	دوولسمہ ماده: د تضمین وړ اسناد -----	(۷)

(ب)

## درېيم فصل

### د پانگوني/ مالي تمویل د ډله بندئ کټگوريو ډولونه

- ديارلسمه ماده:-----د پانگي اچونې/ مالي تمویل د ډله بندئ لومړنئ معياري کټگوري معيار Standard-1----- (۸)
- څوارلسمه ماده:-----پانگه اچونه/مالي تمویل دوه يمه معياري کټگوري ترنظر لاندې (Watch)----- (۸)
- پنځلسمه ماده:----- پانگه اچونه/ مالي تمویل درېيمه کټگوري تحت المعيار (Substandard)----- (۹)
- شپاړلسمه ماده:----- پانگه اچونه/ مالي تمویل څلورمه کټگوري مشکوک (Doubtful)----- (۹)
- اوولسمه ماده:----- پانگه اچونه/ مالي تمویل پنځمه کټگوري خساره (Loss)----- (۱۰)
- اتلسمه ماده:----- له نورو بانکونو سره د امانتونو ايښودل----- (۱۱)
- نولسمه ماده:----- د وړه او کوچنئ پور ډله بندي----- (۱۲)
- شللمه ماده:----- د صعب الحصول شتمنيو د کټي ځنډول----- (۱۲)
- يوويشتمه ماده:----- د پانگي اچونې/ مالي تمویل د خسارو لپاره مالي تخصيصات----- (۱۲)
- دوه ويشتمه ماده:----- بيرته تر لاسه شوي شتمني----- (۱۳)
- درې ويشتمه ماده:----- د دوهم ځل لپاره موده بندي شوی او جوړ شوي پورونه (Credits)----- (۱۴)
- څلورويشتمه ماده:----- د راپور ورکولو شرايط----- (۱۵)
- پنځه ويشتمه ماده:----- له بيلانس شيبټ څخه د بهر اقلامو ډله بندي----- (۱۵)
- شپږ ويشتمه ماده:----- د پانگي اچونې او نورو شتمنيو ډله بندي----- (۱۶)
- اووه ويشتمه ماده:----- د معکوس ډله بندي شوي، له نيټي او بندي، صعب الحصول شتمنيو او
- حذف شوي پانگي اچونې او مالي تمویل څخه څارنه----- (۱۶)
- اته ويشتمه ماده:----- د متحدالمالونو له لاري د نورو زياتو شرايطو وضع کول----- (۱۶)
- نهه ويشتمه ماده:----- د مقرري د پلي کيدو نيټه----- (۱۶)

# لومړئ فصل

## عمومي حکمونه

### مبني

#### لومړئ ماده:

دغه مقررې د بانکدارۍ قانون د اوبایمي او اووه اوبایمي مادو سره سم د اسلامي بانکونو او د هغو بانکونو چې د اسلامي بانکدارۍ څانګه لري او یا د اسلامي بانکدارۍ پر بنسټ خدمتونه وړاندې کوي، د شتمنیو د ډله بندۍ د مالي تخصیصاتو د تنظیم لپاره جوړه شوي او د زیانمن شوي مالي تمویل او د مالي تمویل د زیانمنتیا لپاره د پانګې د تخصیص د ډله بندۍ حد اقل شرایط تعیینوي.

### اهداف

#### دوه یمه ماده:

د دې مقرري موخې او هدفونه په لاندې ډول وړاندې کېږي:

- (1) د بانکي فعالیتونو د تنظیم د اقتصادي معیار د محاسبه کولو لپاره د بانک د ټولیزه شتمنی او پانګې په اړه د معتبرو معلوماتو راټولول.
- (2) د اسلامي بانکونو، د اسلامي څانګې لرونکو بانکونو او د دودیزه بانک د اسلامي فرعي واحد لخوا د شتمنیو د بیلابیلو کټګوریو د ډله بندۍ لپاره د پانګې د تخصیص مبلغ د محاسبه کولو په موخه.
- (3) بانکونه دې ته هڅول کېږي چې د معیاري پانګو اچونو/خپلو مشتريانو لپاره د مالي تمویل په برخه کې د خسارو لپاره یوه عمومي زیرمه جوړه کړي.
- (4) بانکونه باید د نظر لاندې، تحت المعیار، مشکوکه او د خسارې شتمنیو لپاره مشخصه زیرمه جوړه کړي.
- (5) د خسارو لپاره زیرمه باید په کافي مبلغونو سره جوړه شي چې د ډله بندۍ پروسې او نورو اړوندو معلوماتو پر بنسټ ولاړه وي.
- (6) د شتمنیو د ډله بندۍ د معیار لپاره د ذاتي او افاقي شرایطو مشخص کول.
- (7) د څارنې د پایلو پر بنسټ، د دافغانستان بانک کولای شي چې بانکونه دې ته اړ کړي چې د خپلو شتمنیو ډله بندۍ او د دې ترڅنګ د خسارو لپاره زیرمي د دې مقرري د دوه یم فصل سره سم عیاري کړي.

### د تطبیق ساحه

#### درېیمه ماده:

دغه مقررې پر ټولو بانکونو باندې د پلي کېدو وړ ده. کوم بانکونه چې د اسلامي څانګې او د دودیزو بانکونو د اسلامي فرعي واحد په توګه فعالیت کوي او د دافغانستان بانک لخوا یې جواز ترلاسه کړی وي.

### اصطلاح ګانې

#### څلورمه ماده:

پدې مقررې کې لاندې اصطلاحګانې دغه مفاهیم افاده کوي، مګر داچې محتوی بل ډول صراحت ولري:

1. **شتمنی:** هغو اعتباراتو ته وايي چې د بانکونو لخوا نورو اشخاصو ته د پانګې اچونې، مالي تمویل، بیه لرونکو پانې، پوراینو یا نورو شتمنیو په ډول وړاندې کېږي.
2. **بيع جایزې:** د قانوني پروسې له لارې مالي تمویلونکي ته په لنډمهاله توګه د تضمین د مالکیت حق لېږدولو ته وايي ترڅو پورې چې پورونه تصفیه شي. مالي تمویلونکي کولای شي چې د مشتري د پور د بیرته ورکړې د پاتې راتګ په صورت کې د اړینې قضایي پروسې له لارې دا تضمین وپلوري.

3. **تضمین:** د یوه منقول او غیر منقول مال څخه عبارت دی چې یو مشتري یې د مالي وجوهو د تضمین په توګه مالي تمویلونکي ته وړاندې کوي. که چیرې یو مشتري نور د ژمن شوي ادایني یا قسطونو ورکړه ودروي، په دې صورت کې مالي تمویلونکي کولای شي چې د هغه تضمین شوی ملکیت مصادره کړي څو خپله خساره بیرته جبران کړي.

4. **احتمالي پورایني:** د بیلانس شپېت څخه بهر اقلامو ته هم ویل کېږي چې لاندیني مواردو ته اشاره کوي:

- 1 - احتمالي مالي مکلفیت (پوراینه) چې د تیرو پېښو له امله رامنځ ته کېږي او شتوننیا یې یوازې په راتلونکي کې د یو یا څو ناڅرګندو پېښو له کبله چې په بشپړه توګه د تثبیت تر کنټرول لاندې نه وي، تائیدېږي؛ یا
- 2 - یوه اوسنۍ پوراینه چې د تیرو پېښو څخه رامنځ ته کېږي ولې د لاندې دلایلو په رڼا کې نه تشخیص کېږي، ځکه چې:

- 1 - داسې امکان نه لري چې د اقتصادي ګټو جوړونکي سرچینې چې بهر جریان لري، د پورایني د تسویه کولو لپاره پکار شي؛ یا
- 2 - د پورایني مبلغ د کافي اطمینان سره نه سنجش کېږي.
- 3 - په دې کې د لیټر آف کریډټونه، لیټر آف ګرټي، د مخکې ورکړي تضمینونه او ژمني شاملې دي.

5. **پور:** د هر هغه شتمنی یا له بیلانس شپېت څخه بهر اقلامو (احتمالي پورایني) څخه عبارت دی، چې اعتباري خطر رانغاړي چې په دې کې د نورو مالي ادارو (کورني یا بهرنیو بانکونو) سره مالي امانتونه شامل دي.

6. **ور تضمین (په اسانه توګه د پلور وړ تضمین):** لکه څنګه چې د دې مقرري په ۶، ب، ۲۹ مادې او د پانګې د سنجش او د پانګې د معیارونو د نړیوالې شبکې په ۱۴۵ پاراګراف کې بیان شوی، د ۲۰۰۶ کال په جون میاشت کې د بازل د بانکوالی د څارني کمیټې لخوا چې په عامه توګه ورته بازل ۲ ویل کېږي، یو تعدیل شوی کاري چوکاټ دی، خپور شوی دی.

7. **غیر منقول ملکیت:** هغه ملکیت ته وايي چې د لېږدولو په وخت کې یې ترکیب او څرنګوالی بدلون مومي (یعني د لېږدولو سره یې شکل بدلېږي) چې په دې ملکیتونو کې کور، ودانۍ، ځمکه او ثابتې شتمنۍ شاملې دي.

8. **د ډله بندۍ وړ اقلام:** پر مالي ادارو یا بانکونو، پانګې اچونې، مالي تمویل، بیلانس شپېت بهر اقلام، بیه لرونکي پانې، اعتباري تعویضات، امانت ایښودنې او نورو شتمنیو باندې طلباتو ته اشاره کوي.

9. **د پانګې اچونې او مالي تمویل بیا موده بندي/بیاچورول:** یو داسې عمل دی چې د اوسنیو پانګونو او مالي تمویل د مهال ویش بیاځلي ترتیبولو/چورولو ته وايي چې په مشکوکه کټګوري کې راځي څو د پانګو اچونو/مالي تمویلونو اداینه اسانه شي.

10. **متوسط پور:** مالي تمویل او پانګې اچونې ته وايي چې مبلغ یې د ۵،۰۰۰،۰۰۰ افغانۍ څخه زیات وي او د ۱۵،۰۰۰،۰۰۰ افغانۍ څخه کم یا په نورو اسعارو د هغه معادل وي.

11. **وړوکی پور:** مالي تمویل او پانګې اچونې ته وايي چې مبلغ یې د ۵۰۰،۰۰۰ افغانۍ مساوي یا لږ وي یا هم په نورو اسعارو د هغه معادل وي.

12. **منقول مال:** هغه ملکیت ته وايي چې د هغه شکل او ترکیب د هغه د موقعیت په بدلولو سره نه خرابېږي چې په دې شتمنیو کې ملموس توکي او نور ناملموسې شتمنۍ لکه قبالي، بیه لرونکي پانې، د حصول وړ مبلغونه، د کاپي حقونه، سوداګریز نښانونه او د احتراع حقوق شامل دي.

13. **صعب الحصول شتمنی:** هغه شتمنی ته وايي چې په د مشکوک او خسارې په کټګوريو کې ډله بندي کېږي.

14. **د بیه لرونکو پاتو نور ډولونه:** د سهامو (موجودۍ) په رهن ایښودلو، د حصول وړ مبلغونو سپارلو، د کرایي وړ ملکیتونو په اجاره ورکولو، د تړون په اساس د حصول وړ مبلغونو ته وايي.

15. له سر رسيد نيټې اوبنتي شتمنی: هغه مالي تمویل يا نورو شتمنیو ته وايي چې:

۱. د اصلي مبلغ يا د گټې اداينې نيټه يې تيره شوې وي او د ۳۱ يا زياتو ورځو په موده کې ادا شوې نه وي؛ يا
  ۲. د بيرته ورکړې د مخکيني مهال ویش پرته، مالي تمویل هغه وخت له نيټې اوبنتي گڼل کېږي چې له لاندینيو شرايطو څخه يو يې پرځای شوی وي:
- ۱- د مخکې ورکړې مبلغ د مشتري د منظور شوي پور اخیستنې حد څخه د ۳۰ ورځو څخه زياتو ورځو لپاره اوبنتي وي؛
  - ۲- د گټې ورکړې نيټه رسيدلې وي او د ۳۱ يا زياتو ورځو لپاره ورکړل شوی نه وي؛ يا
  - ۳- حساب د ۳۰ ورځو څخه زيات وخت لپاره غير فعال پاتې شوی وي.

16. امانت ايښودنه: د اسلامي جاري امانت، د بانکونو ترمنځ د غوښتنې پر اساس پيسو، موده ايز (معيادي) امانتونو، د امانتونو د تصدیق لیک، کريدټ او نورو ورته پانگې ايښودنو په بڼه په بل بانک کې د بانکي پانگو ايښودلو ته ويل کېږي.

17. بيرته ترلاسه شوي شتمنی: هغه شتمنی يا تضمین ته وايي چې مالي تمویلونکی د مشتري د پور د بيرته ورکړې د پاتې راتگ په صورت کې د قانوني پروسې له لارې يې بيرته ترلاسه کوي.

18. د خسارو لپاره زيرمه: د شتمنی په مقابل کې د بل حساب ته وايي چې موخه يې د بانک د ډله بندۍ وړ شتمنیو په پورتو فولیو کې اټکل شوي خسارو جذبولو ته وايي يا د پوراينې حساب ته وايي چې موخه يې د ډله بندۍ وړ بيلانس شیتونو څخه بهر په اقلامو کې د اټکل شويو خسارو جذبول دی (د خسارو لپاره زيرمي عیناً د خسارو لپاره مالي تخصیص ته ويل کېږي)

19. کوچنی پور: هغه پانگې اچونې يا مالي تمویل ته وايي چې مبلغ يې د ۵۰۰،۰۰۰ افغانی څخه زيات يا د ۵،۰۰۰،۰۰۰ افغانی څخه لږ وي يا په نورو اسعارو د هغه معادل وي؛

20. د ژمنو لیکل: هغو ژمنو ته ويل کېږي چې د سوداگريزو بانکونو/د امانت ايښودلو مالي ادارو لخوا کمپنیو ته د اکويټی/پور سندونو د خپرولو په وخت کې ورکول کېږي چې که چيرې په وړاندیز شوی اکويټی/پور سندونو کې په بشپړه توگه اشتراک ونشي، نو هغه پاتې (نه اشتراک شوي) برخه بايد د هغوی (سوداگريزو بانکونو/امانت ايښودلو مالي ادارو) لخوا تر پوښښ لاندې ونيول شي.

21. بڼه تضمین شوی: يو اعتباري اسانتيا هغه وخت بڼه تضمین شوي گڼل کېږي چې کله لاندیني شرايط په بشپړه توگه پرځای شوي وي:

۱. ټول اسناد پر ټولو خواوو باندې الزامي وي او د بانک د قانوني کتنې سره سم له قانوني پلوه د پلي کېدو وړ وي څو دا قانوني څرگندتيا تثبیت کړي.
۲. بانک حق لري چې د مشتري د پور په بيرته ورکړې کې د پاتې راتگ، افلاس يا ديوالی په حالتونو کې تضمین نقدینه کړي يا د هغه مالکیت په ټاکلي وخت باندې لاس لاندې ونيسي.
۳. بانک ټول اړين گامونه تر لاس لاندې نيولي ترڅو په تضمین کې د بانک تضمیني گټه بشپړه کړي او خوندي يې وساتي.
۴. د تضمین د حصول وړ اټکل شوی مبلغ د اعتباري خطرونو د نقدینه کولو د لگښتونو په گډون څخه زيات شي.
۵. تضمین بايد د پانگې اچونې/مالي تمویل د نسبت ارزښت يا د منظور شوي پور د اصلي مبلغ چې د بازار د ارزښت معادل وي، ولري.

**23. د اعتباري خطر مدیریت:** ټول اسلامي بانکونه، د اسلامي خانګې لرونکي بانکونه او دودیز بانکونه چې اسلامي فرعي واحد لري باید اړ شي چې سالمه او د منلو وړ پالیسي ګانې او کړنې ولري څو خپل اعتباري پورتوفولیو او اعتباري خطرونه په احتیاطي توګه مدیریت او کنټرول کړي. د اعتباري خطر مدیریت باید لږ تر لږه یوه اعتباري پالیسي او د پور د کتنې پروسه ولري.

## دوه يم فصل

### د شتمنيو ډله بندي

د شتمنيو د ډله بندي لپاره مالي تخصیصات

پنځمه ماده:

- (1) ټول بانکونه هره میاشت باید خپلې پانګونې/مالي تمویلونه، بیه لرونکي پانې، احتمالي پوراینې یا د بیلاس شیبې څخه بهر اقلام او داسې نورې شتمنۍ په خپله ډله بندي کړي ترڅو د لاندینيو پنځو کټګوريو څخه د یوې لپاره د خسارو د جبران زیرمي برابرې کړي. دا ډله بندي باید مستند شي او د بانک په فایلونو کې د دغو ډله بنديو لپاره توجیهي دلیلونه ورکړل شي او د ډله بندي سندونه باید د هغو اشخاصو لخوا لاسلیک شي چې دا ډله بندي ترسره کوي او د هغه سموالی او کره والی گوري. د لاندینيو پنځو کټګوريو څخه په یوه کې د شتمنۍ د ډله بندي په اړه تصمیم نیولو کې یو بانک باید په بشپړې پوهې او خبرتیا سره قضاوت وکړي، خو د هغو معیارونو او اجزاو په لارښوونې عمل وکړي چې د هرې کټګورۍ په تړاو وړاندې شوي دي.
- (2) د بانکونو لخوا د شتمنيو ډله بندي باید د دافغانستان بانک د کتنې سره سم ترسره شي. د یوې شتمنۍ په تړاو د دافغانستان بانک د ډله بندي پریکړو او د ډله بندي کوونکي بانک ترمنځ د نظرونو توپيروالي باید د هغوی ترمنځ د ناستو او خبرو اترو له لارې هواري شي، خو په دې اړه د دافغانستان بانک پریکړه نهایی گڼل کېږي.
- (3) که چېرې د اعتباري خطر کومه برخه چې اصلي مبلغ وي یا گټه، له ټاکلي نیټې څخه شاته پاتې شي یا د هغه اعتباري کیفیت دومره اندازه خرابه شي چې د معیاري کټګورۍ څخه بهر په نورو کټګوريو کې ډله بندي شي، په دې صورت کې د اعتباري (پور) خطر ټولیز مبلغ باید د اعتباري خطر د همغه برخې تر ټولو ناوړې ډله بندي کې بیاخلي ډله بندي شي او یوازې هغه برخې چې نیټې یې شاته پاتې دي، ډله بندي نه شي.

د پانګونې/مالي تمویل، بیه لرونکو پانې، احتمالي پوراینې او نورو شتمنيو د ډله بندي عمومي مالي تخصیصات

شپږمه ماده:

- (1) بانکونه باید خپلې پانګونې/مالي تمویلونه، بیه لرونکي پانې، احتمالي پوراینې او نورې شتمنۍ د سر رسید دورې سره سم او د کيفي پلوه ډله بندي کړي.
- (2) سربېره پر دې، بانکونه باید د پور د منظورولو څخه مخکې د مشتري د ظرفیت، شخصیت، پانګې، تضمین او شرایطو او د مشتري د اعتباري پیاوړتیا (د پور د بیرته ورکړې توان) په اړه بشپړه ارزونه ترسره کړي.
- (3) د هر ډول شتمنيو د کيفي کړنې د اټکلولو په موخه بانکونه باید هر کال د مشتري مالي صورت حسابونه ترلاسه کړي او د هغه په اړه شننه او ارزونه ترسره کړي.
- (4) هغه شتمنۍ چې د مشروع څیړونکي ادارې لخوا د دې لپاره چې د جنایې فعالیتونو له لارې ترلاسه شوي وي، څیړل کېږي، مالي تخصیص باید د اغیزې لاندې شتمنۍ لپاره ترسره شي. د مالي تخصیص مبلغ باید د بانک د مدیریت سره سم وټاکل شي.

د خسارو لپاره د مالي تخصیص سرچینې

اوومه ماده:

- (1) اسلامي بانکونه باید خپل د حصول وړ مبلغونو، مالي تمویلونو او د پانګونې شتمنيو بیاخلي ارزښت ټاکنه وکړي. که چېرې د پورتنیو مواردو په تړاو خسارې رامنځ ته شي، د دغو خسارو لپاره باید مالي تخصیصات په پام کې ونیول شي.



- (2) د شتمنیو د ډله بندۍ د ټولو پنځو کټگوریو لپاره زیرمې باید د بانکونو له کټې او پانګې څخه ځانګړې شي.
- (3) د حقیقي خسارې په صورت کې بانک کولای شي چې د یوه مالي تمویل/پانګې اچونې د تضمین د نقدینه کولو سره دا خسارې جبران کړي. که چیرې دا تضمین ونکړای شي چې راپېښه شوې خساره جبران کړي، په دې صورت کې یوازې په لاندینیو شرایطو کې باید د پانګې اچونې د خطر له زیرمې څخه پاتې مبلغ ترلاسه شي:
- 1 - بانک د مالي تمویل/پانګې اچونې په ټوله پروسه کې غفلت نه دی کړی.
  - 2 - که چیرې د بانک غفلت او بې خبري د دې لامل شوی وي چې د مالي تمویل/پانګې اچونې چارې پر مخ یوړل شي، په دې صورت کې د تضمین د نقدینه کولو څخه وروسته پاتې خساره باید د بانک له کټې/پانګې څخه ترلاسه شي.
  - 3 - د پانګې اچونې د خطر زیرمې یوازې د پورتنیو شرایطو سره سم کارول کېدای شي.

### د پور د اداینې مهال ویش سره د مطابقت لپاره د مشتري مالي توانایي یا پاتې راتګ

اتممه ماده:

- (1) د دې لپاره چې د مشتري مالي وړتیا وړانیزې یا دا چې مشتري د دې جوګه نه وي چې د لومړني تړون/هوکره لیک سره سم د اداینې مهال ویش (د پور په بیرته ورکړې کې پاتې راتګ په صورت کې) سره ځان عیار کړي، په دې حالت کې بانکونه د تعدیل شوي شتمنیو د لومړني شرایطو لپاره لاندیني اقدامات لاس لاندې نیسي خو دا چې د بانک د شریعه بورډ منظوري ترلاسه شوی وي:
1. د ګټې ټیټ نرخ.
  2. د ګټې اضافه شوي اداینې بڅښل یا کمول.
  3. د پور د زیاتولو پرته د سر رسید نیټې غځول.
  4. د مالي تمویل د حدودو راکمول.

### د پور په ډول کې د تغییر راوستلو باندې ممنوعیت

نهمه ماده:

- (1) بانکونه نه شي کولای چې د پور ډول تغییر کړي، خو دا چې مشتري اوسنی پور وټري او د نوي پور لپاره غوښتنه وکړي. بانک مکلف دی چې د مشتری د نوي پور غوښتنې پروسه په معمول ډول ترسره کړي.
- (2) بانکونه نه شي کولای چې د غوښتنلیک د اړینې ارزونې او سم تحلیل پرته د اوسنیو مشتریانو د مالي تمویل حدود زیات کړي.
- (3) که چیرې د کوم مشتري شتمنی یا په بانکونو کې د هغه کومې اړوندې ادارې یا په نورو بانکونو کې د هغه شتمنی د صعب الحصول شتمنیو په توګه وپېژندل شي، بانکونه باید همغه مشتري پورې اړوندو شتمنیو او د هغه د اړوندې ادارې په برخه کې بیاځلي ډله بندې ترسره کړي. د دې کار د ترسره کولو په صورت کې بیاځلي ډله بندې باید په یوه بانک یا نورو بانکونو کې د مشتري د شتمنیو د تر ټولو ټیټې کټګورۍ څخه یوه درجه پورته وي.
- (4) که چیرې بانکونه په ګډه توګه یو مشخص مشتري ته پور ورکړي، له دغو بانکونو څخه یو یې د پور مشري په غاړه اخلي. په دې اړه باید په تړون/هوکره لیک کې په واضح ډول معرفي شي.

### د احتمالي خطر له منځه وړل

لسمه ماده:

- (1) د احتمالي خطرونو په له منځه وړلو کې باید د منقول مال تضمین د تکفل/بیمې د یوې نامتو کمپنۍ لخوا بیمه شي او د بیمې سند باید د پانګو اچونو/مالي تمویلونو په اړوند فایل کې ثبت شي.
- (2) د ټولو غیرمنقولو تضمینونو مالکیت باید د بیع جایزې له لارې بانک ته ولېږدول شي.
- (3) د دواړو منقول او غیرمنقول مالونو په اړه نور شرایط باید وخت په وخت د دافغانستان بانک د متحد المال له لارې تعیین شي.

## د بانک لخوا د مشتری یا د وړاندی کوونکی حسابونو ته د اسانتیاوو ورکړه

### یوولسمه ماده:

- (1) بانکونه باید د دې اسانتیا اداینه د مشتری جاري حساب یا هم د عرضه کوونکي حسابونو ته (د محصولاتو د ډول له مخې) ترسره کړي. ټولې معاملې او د مشتری د گټې محاسبه باید یوازې په همدغه حساب کې ثبت شي.
- (2) بانکونه اړ دي چې د خپلو خرابو/خساره لرونکو پانگونو/مالي تمویلونو په برخه کې د حذفولو پالیسي جوړه کړي او د هغو پانگونو/مالي تمویلونو یو نوی لست جوړ کړي چې د بیلانس شیبټ څخه حذف شي او په منظمه توګه د دافغانستان بانک ته د هغه د ښه شوي وضعیت په اړه راپور ورکړي.
- (3) په هغه صورت کې چې د پورورې شخص د حقیقي اداینې نوبت د یوې میاشتي څخه لږې مودې لپاره وي، یو بانک باید هره میاشت د گټې ترلاسه کوونکو شتمنیو څخه گټې راټولې کړي. د نیتي څخه اوبنتو پانگونو/مالي تمویلونو څخه ترلاسه شوي گټه باید د عاید په توګه وپیژندل شي.
- (4) په هغه صورت کې چې د پور یوه برخه د هغه سازمان/بسپنه ورکوونکي (کورني یا بهرني) لخوا تضمین شي چې د کرنټي طرحه یې د دافغانستان بانک لپاره د منلو وړ وي، مشتری باید پاتې نا تضمین شوي برخه د نورو تضمینونو له لارې تضمین کړي.

### د تضمین وړ اسناد

### دوولسمه ماده:

- (1) لاندیني د تضمین اسناد د وړ تضمین په توګه د پیژندلو وړ دي (یعني په اسانه توګه د پلور وړ دي):
  1. د بانک سره د امانت په توګه نغدې پیسې (د دې ترڅنګ د امانتونو تصدیق لیکونه یا د پرتلي وړ سندونه چې د اسلامي بانک لخوا صادر شوي وی چې مقابل لوری یې خطرناکه تحمیلوي)؛
  2. سره زر؛
  3. د پور بیه لرونکي پانې چې د پور د ارزونې د یوه پیژندل شوي بهرني ادارې لخوا درجه بندي شوي نه وي او:

- 1 - د بانک لخوا صادر شوي وی
- 2 - د پیژندل شوي مبادلې اقلامو کې لست شوي وي
- 3 - د لوی پور په توګه ډله بندي شوي وي؛ او
- 4 - د بانک لخوا د صادر شوي ورته لورې درجې ټول اړوند مسایل باید د پور د ارزولو د یوه بهرني پیژندل شوي ادارې لخوا لږ تر لږه د BBB- یا A-3/P-3 په توګه درجه بندي شي؛ او
- 5 - کوم بانک چې بیه لرونکي پانې د تضمین په توګه ساتي، داسې معلومات په واک کې نه لري چې د BBB- یا A-3/P-3 څخه لاندې درجه توجیه کړای شي؛
- 6 - څارونکی (Supervisor) په بازار کې د بیه لرونکي پانې د نقدینګی په اړه په کافي اندازه ډاډمنتیا لري؛
- 7 - اکویټي (د مبادلې وړ پورپانو (Bonds) په ګډون) چې په اصلي شاخص کې شامل شوي وي؛
- 8 - د لېږد وړ بیه لرونکو پانو او دوه اړخیزه اسلامي فنډونو کې د ډله ایزه پانګونو لپاره ژمني،

چې:

1. د واحدونو لپاره بیه چې هره ورځ په عامه توګه اخلکو ته ورکول کیږي؛
2. د لېږد وړ بیه لرونکي پانې او دوه اړخیزه فنډ په هغو پانګونو کې د پانګونې پورې محدود دي چې په دې پاراګراف کې لست شوي دي؛
3. د منلو وړ کرنټي یا متقابل ګرنټي چې د ښه پیژندل شوي او وتلي مالي ادارې (بانک) لخوا صادر شوي وي.
4. د هغو هیوادونو د منلو وړ ګرنټي یا متقابل ګرنټي چې وخت په وخت د دافغانستان بانک د متحد المالونو لخوا برابرېږي.

## درېم فصل

### د پانګونې/ مالي تمویل د ډله بندۍ کټګورۍ ډولونه

#### د پانګې اچونې/ مالي تمویل د ډله بندۍ د لومړۍ کټګورۍ (معیار-1 Standard)

دیارلسمه ماده:

(۱) د پانګونې/مالي تمویل د ډله بندۍ د کټګورۍ د لومړي ډول مالي تخصیصات په لاندې ډول دي:

#### ۱- د پانګې اچونې / مالي تمویل لومړنۍ معیاري کټګورۍ (معیار-1 Standard):

یوه شتمنی چې په معیاري کټګورۍ کې ډله بندي شوې وي او په جاري توګه یا هم د ۱-۳۰ ورځو پورې تر ټولو زیاتې پاتې شوې مودې کې ادا کېږي، په بشپړه توګه تضمین شوی وي او د سالم خالص ارزښت، ګټورتیا، نقدینګي او د پوروري شخص د نغدي جریان سره تأمین (ملاتړ) شوی وي.

معیاري شتمنی په کافي اندازه د اصلي مبلغ او ګټې د بیرته اداینې په تړاو تضمین شوی دی.

#### د پانګونې/ مالي تمویل دوه یمه کټګورۍ (تر نظر لاندې Watch-2)

څوارلسمه ماده:

(۱) د پانګونې/مالي تمویل د ډله بندۍ د کټګورۍ دوه یم ډول مالي تخصیصات په لاندې ډول وړاندې کېږي:

#### ۲. د پانګونې/ مالي تمویل دوه یمه کټګورۍ (تر نظر لاندې):

په هغه صورت کې چې اصلي مبلغ او/یا ګټه د ۳۱-۶۰ ورځو پورې ناټرلاسه شوې پاتې شوې وي، په دې صورت کې یوه شتمنی باید د نظر لاندې کټګورۍ کې ډله بندي شي.

(۲) د نظر لاندې کټګورۍ کې یوه ډله بندي شوې شتمنی په کافي اندازه خوندي ده، خو زیاته اندازه کمزورتیاوي لري. دا شان شتمنی د ناتضمین شوي اعتباري خطر په توګه پیژندل کېږي، خو دومره نه ده چې د تحت المعیار په کټګورۍ کې راشي. دا شان اعتباري (کریډټ) خطر کوچنی وي او دا شان ستونزې زیاتره وخت د بانک د جګپورې چارواکي د زیات پام په پایله کې اصلاح کېږي.

(۳) که چېرې له لاندنیو شرایطو څخه یو یې شتون ولري، شتمنی باید د نظر لاندې کټګورۍ څخه پورته ډله بندي نه شي:

۱. د کافي تخصص او پوهې د نشتوالی له کبله د بانک د پورونو شعبي کارکوونکی ونکړای شي چې په سمه توګه څارنه ترسره کړي؛

۲. پانګونه یا مالي تمویل د بانک د داخلي پالیسیو سره سم او برابر ترسره شوي نه وي؛

۳. د کافي او پلي کېدو وړ سندونو په ساتلو کې پاتې راتګ یا پر تضمین باندې کمزوری کنټرول درلودل؛

۴. کومي شتمنی چې د اصلي مبلغ اداینې یا ګټې اداینه یې د ۳۱ تر ۶۰ ورځو پورې تېره شوې وي.

په هیڅ حالت کې د نظر لاندې ډله بندۍ څخه باید د معیاري او تحت المعیار په منځ کې د روغې جوړې په توګه کار وانخیستل شي.

## د پانګونې/ مالي تمویل درېیمه کټګوري – تحت المعيار (Substandard)

پنځلسمه ماده:

- (1) یوه شتمنی باید په هغه صورت کې د تحت المعيار په کټګوري کې ډله بندي شي، چې اصلي مبلغ یا د ګټې مبلغ یې د ۶۱ تر ۱۲۰ ورځو پورې ناټصفيه شوی پاتې وي.
- (2) تحت المعيار پانګونې/مالي تمویل په روښانه توګه اعتباري (کریډټي) کمزورتیاوې ښکاره کوي چې د پور نقدینه کول له خطر سره مخ کوي.
- (3) تحت المعيار پانګونو/مالي تمویل کې مشتریانو ته هغه پانګونې/مالي تمویلونه شامل دي چې نغدي جریان یې دومره نه وي چې اوسني پای ته رسېدلي پورایني، د مشتري لپاره پانګونې/مالي تمویل چې په زیاته اندازه د پانګې له کمښت سره مخ شوي او د مشتري لپاره پانګونې/مالي تمویلونه چې د عملیاتي اړتیاوو د پوره کولو لپاره له زیاتي کاري پانګې له کمښت سره مخ دي، اړتیاوې پرځای کړي.
- (4) که چیرې د پوروري شخص له لاندینيو نیمګړتیاوو څخه یو یې موجود وي، په هغه صورت کې شتمنی د تحت المعيار له کټګوري څخه پورته نه ډله بندي کېږي:

1. ناکافي نقدینګي

2. د اصلي مبلغ او ګټې د بیرته ورکړې په پرتله نغدي جریان لږ وي
3. که چیرې د بیرته ادایني اصلي سرچینې د برابر شوي اسانتیا د خدمتونو لپاره کافي نه وي او بانک دې ته اړ شي چې د تضمین په ګډون د بیرته ادایني لپاره نورو سرچینو په لټه وګرځي
4. که چیرې بانک د پوروري شخص د خالص ارزښت، ګټورتیا، نقدینګي په اړه کافي اسناد ونلري او نغدي جریان چې د بانکي ادارې د اعتباري پالیسي په برخه کې اړینه ده، ونلري یا دا چې د اسنادو د مودې د اعتبار په برخه کې شک شتون ولري.
5. که چیرې د لومړنیو تعدیل شویو شرایطو د شتمنیو په برخه کې یو شخص ونکړای شي چې خپل پورونه بیرته پرتاکلي وخت باندي ادا کړي، په دې صورت کې شتمنی باید لږ تر لږه د تحت المعيار په ډله کې واقع شي.

## د پانګونې/ مالي تمویل څلورمه کټګوري – مشکوک - Doubtful

شپاړسمه ماده:

- (1) هغه شاته پاتې شتمنی چې اصلي مبلغ یا د ګټې اداینه یې د ۱۲۱ تر ۴۸۰ ورځو پورې پاتې وي، باید د مشکوک کټګوري په ډله کې راشي.
- (2) مشکوک پانګونې/مالي تمویل د تحت المعيار په کټګوري کې د ډله بندي شوي کریډټ ټولې ذاتي کمزورتیاوې ښکاره کوي، خو ورسره نوري ځانګړنې هم مل دي چې ښه تضمین شوي نه دي او دا کمزورتیاوې د اوسنیو شته معلوماتو پر بنسټ دا کلکسیون یا نقدینګی د پوښتنې وړ او ناسمه ګرځوي.
- (3) د خسارې احتمال ډېر زیات دی، خو د ځینو شرایطو له امله چې د دې اسانتیا د لوړوالي او تقویي لپاره کار کوي، د احتیاطي خسارې په کټګوري کې د هغه ډله بندي کول تر هغه وخته پورې ځنډوي چې د هغه ښه مشخص شوی وضعیت په قطعي توګه بیان شي.
- (4) شتمنی باید په هغه صورت کې د مشکوکې درجې څخه پورته ډله بندي نه شي چې په پوروري شخص کې لاندیني نیمګړتیاوې شتون ولري:

1. د عادي (عملیاتي) لګښتونو د پوره کولو لپاره د شتمنیو د خرڅولو د اړتیا په ګډون، عملیاتي خسارې
2. د نقدینګي نشتوالی
3. نغدي جریان د ګټې د غوښتل شوي اداینو څخه لږ وي
4. د حقیقي مالکیت په اړه شک
5. په مالي صورت حسابونو باندي د بشپړ اعتبار نشتوالی
6. که چیرې د مخکې ورکړي مبلغ د ۱۲۱ پرله پسې ورځو یا له هغه زیاتي مودې لپاره د مشتري د منل شوي مالي تمویل څخه زیات وي.

7. که چیرې حساب د ۱۲۱ ورځو لپاره غیر فعال وي
8. که چیرې د یوه تضمین بازاری ارزښت دومره غورځیدلی وي چې د هغه د پوښښ نسبت د اصلي مبلغ یا راتوکیدلي گټې د ۶۰ سلنې څخه ټیټ وي، په دې صورت کې دا شتمنی باید د مشتري د مالي توانايي د خرابیدو یا دیوالی په وخت کې د هغه د موده ایز فعالیت په پام کې نه نیولو سره په مشکوکې کټگورۍ کې ډله بندي شي.

### د پانگوني/ مالي تمویل پنځمه کټگوري – خساره- Loss

#### اوولسمه ماده:

- (1) شاته پاتې شتمنی چې اصلي مبلغ او/یا گټه یې د ۴۸۱ ورځو یا له هغې زیاتې مودې لپاره پاتې وي، د خساري په کټگورۍ کې راځي.
- (2) پانگوني/مالي تمویلونه باید په هغه صورت کې د خساري په کټگورۍ کې ډله بندي شي چې کله د نه ترلاسه کولو وړ وي او دومره لږ ارزښت ولري چې د هغه د بیرته ترلاسه کول د دفاع وړ نه وي. دا ډله بندي په دې معنی نه ده چې دا اسانتیا په مطلقه توگه هیڅ د بیرته ترلاسه کولو ارزښت نه لري، بلکې د عملي کولو وړ نه وي یا دا چې دومره مطلوبه نه وي چې هان سره له دې چې په راتلونکي کې په قسمي توگه د ترلاسه کولو وړ دی، د هغه بشپړ مالي تخصیص وځنډول شي.
- (3) کومې پانگوني/مالي تمویلونه چې د خساري په کټگورۍ کې راځي، هغه پانگوني او مالي تمویلونه رانغاړي چې د ناوړه کاري پانگي لرونکو دیوالي شویو کمپنیو او مفلسو شرکتونو په وړاندې یې لري، او د دې ترڅنګ نغدي جریان یا نور موارد چې پر بنسټ یې د هغه پوروري اشخاص په اړه قضاوت کېږي چې د برابر شوي اسانتیا د تصفيي لپاره کافي امکانات یا د مصادري وړ تضمین نه لري.
- (4) بانکونه باید د ۱۲ میاشتو څخه لږې مودې لپاره په خپلو دفترونو کې دا شان اسانتیاوې وساتي، په داسې حال کې چې په راتلونکي کې د بیرته حصول وړ مبلغونه او د پانگوني/مالي تمویل د خساري ۱۰۰ سلنه مالي تخصیص تعقیب شي. د دولسو میاشتو وروسته باید دا موارد د پانگوني/مالي تمویلونو د خساري د تخصیص په وړاندې ژر تر ژره حذف شي (په بیلابنس شیبې کې د شتمنیو د بیلابنس د کرېډټ کولو له لارې).
- (5) که چیرې پوروري شخص یو له لاندینیو شرایطو سره مخ وي، شتمنی باید د خساري کټگورۍ څخه پورته کټگوري کې ډله بندي نه شي:

1. پوروري شخص د عملیاتي خسارو د تمویلولو لپاره د نویو پانگونو په لټه وي
  2. په یو داسې صنعت کې موقعیت ولري چې د ورکېدو په حال کې وي
  3. دیوالي شوی وي یا فزیکي شتوننیا ونلري
  4. د گټورتیا (نافعیت) له پلوه، د خپل صنعت په ښکنتي یو څلورمې برخې کې واقع وي
  5. له تکنالوژیکي پلوه وسایل یې زاړه او تاریخ تیره وي
  6. ډېری زیاتي خساري ولري
  7. مشتري په یوه خساره کې د عملیاتي (عادي) لگښتونو د بشپړولو لپاره د شتمنیو پلور ته لاس پورې کړي
  8. تولیدي عواید یې د تولیدي لگښتونو څخه لږ وي
  9. د نقدینه کولو پرته د بیرته اداینې لپاره هیڅ سرچینه ونلري
10. د پیسو وینځل (تطهیر)، درغلي، اختلاس یا داسې نور جرمي کړنې شتون ولري
11. خاوندان (مالکان) دې ته چمتو نه وي چې تازه او نوي پانگي ور داخلې کړي.

(6) لاندې د شتمنيو د ډله بندۍ معيار په لنډه توگه وړاندې كېږي:

د شتمنيو ډله بندي	د هدف وړ معيار	د خسارې لپاره اړينې زيرمې
معياري - Standard	يوه سهل الحصول شتمني چې د ترون سره سم يا تر زياته بريده د ۱ تر ۳۰ ورځو كې بېرته ادا كېږي.	۱ سلنه (اختياري)
د نظر لاندې - Watch	۳۱ تر ۶۰ ورځو پورې د اداينې وخت وركوي (تر ټولو مطلوبه ډله بندي - د كفي معيار پر بنسټ ټيټه درجه كې راځي)	لږ تر لږه ۵ سلنه
تحت المعيار - Substandard	۶۱ تر ۱۲۰ ورځو لپاره وخت وركوي (تر ټولو مطلوبه ډله بندي - د كفي معيار پر بنسټ ټيټه درجه كې راځي)	لږ تر لږه ۲۵ سلنه
مشكوك - Doubtful	۱۲۱ - ۴۸۰ ورځو لپاره وخت وركوي (تر ټولو مطلوبه ډله بندي - د كفي معيار پر بنسټ ټيټه درجه كې راځي)	لږ تر لږه ۵۰ سلنه
خساره - Loss	۴۸۱ ورځې يا له هغې زياته موده	د پانگونو/مالي تمويلونو دا كټگوري بايد د مبلغ د بېرته ترلاسه كولو په موخه په بانكي بيلانس شيبټ كې د ۱۲ مياشتو د مودې لپاره وساتل شي او د پانگونو/مالي تمويلونو د خسارې لپاره ۱۰۰ سلنه مالي تخصيص ځانگړى شي. د دې مودې څخه وروسته بايد د مالي تخصيص سره سم ژر تر ژره له لست څخه حذف شي.

(لومړى جدول)

له نورو بانكونو سره د مبلغونو ايښودل

اتلسمه ماده:

د يوې مياشتې يا زياتې مودې لپاره د كټې د ترلاسه كولو په موخه د ثابتې مودې لپاره د بانكونو/نورو مالي ادارو سره د امانتونو ايښودل، د اعتباري (پور) تعريف كې راځي او د ډله بندۍ او مالي تخصيص تابع گڼل كېږي. بانكونه بايد په دې برخه كې روښانه پاليسي گانې چمتو كړي ترڅو په مرسته يې وكرای شي چې اړوند خطرونه وارزوي او مديريت يې كړي. د دغو مبلغونو ډله بندي او مالي تخصيص د دافغانستان بانک د متحد المال له لارې تعينېږي.

د وړه او کوچني پور ډله بندي

نولسمه ماده:

(1) د وړه او کوچني کريدتو لپاره د هدف معيار په لاندې ډول دی:

کټگوري	د سر رسيد نيټه	مالي تخصيص
معياري	۰-۳۰ ورځي	يوه سلنه
د نظر لاندې	۳۱-۶۰ ورځي	پنځه سلنه
تحت المعيار	۶۱-۹۰ ورځي	۲۵ سلنه
مشکوک	۹۱-۱۸۰ ورځي	۵۰ سلنه
خساره	۱۸۱- يا له هغې زياتي ورځي	۱۰۰ سلنه

(2) د وړو او کوچنيو پورونو د ډله بندي په وخت کې بانکونه بايد پدې مقررې کې شامل فردي معيار په پام کې ونيسي. د دغو پانگونو/مالي تمويلونو د تضمين شرايط د اړوند متحد المال له لارې تعينيري.

د صعب الحصول شتمنيو د گټې خنډول

شلمه ماده:

(1) د مشکوک يا خساري په کټگوري کې د ډله بندي شويو ټولو پانگونو/مالي تمويلونو د گټې راټوکېدو او خنډيدو باندې لاندېني شرايط پلي کېږي، چې هغه د صعب الحصول شتمني په توگه پيژني:

- 1 - د مشکوکي او خساري په کټگوريو کې د ټولو ډله بندي شويو صعب الحصول پانگونو/مالي تمويلونو ټولې کټگوريانې په ناراتوکېدونکي (نه زياتېدونکي) حالت کې واقع کېږي او دا گټه بايد د گټلو په وخت کې د عايد په توگه و نه کتل شي. که څه هم، پر دغو پورونو باندې طلبات بايد په راتلونکي کې د فنډونو د ترلاسه کولو او نورو قانوني موخو لپاره په جلا توگه ثبت شي.
- 2 - پر دغو شتمنيو باندې هر ډول مخکيني ناراتوکېدلي او ناترلاسه شوي گټې چې د عايد په توگه منل شوي وي، بايد د عايد صورت حساب په ډېټ کولو او په "خنډ حالت کې گټې" حساب په کريدټ کولو سره په شا وگرځول شي. نورې ترلاسه شوي گټې بايد په خنډ حالت کې گټې حساب ته تر هغه وخته پورې کريدټ شي چې کله د دغو پانگونو/مالي تمويلونو اصلي مبلغ او گټې بشپړ سر رسيد ته ورسېږي.
- 3 - گټه يوازې هغه وخت د خنډ له حالت څخه ايستل کېږي چې کله په حقيقي توگه د پوروري شخص لخوا ادا شوی وي. که څه هم، د متخلفو پانگونو/مالي تمويلونو د بيرته اداينې لپاره فنډونه بايد د ورته مالي ادارو (بانکونو) څخه د نويو پانگونو/مالي تمويلونو له لارې ترلاسه نه شي.
- 4 - د پانگوني/مالي تمويل د بيرته اداينې لپاره اداينې بايد لومړی پر جريمو او نورو لگښتونو، گټې او ورپسې اصلي مبلغ باندې تطبيق شي.

د پانگوني/مالي تمويل د خسارو لپاره مالي تخصيصات

يوويشتمه ماده:

(1) د هرې پانگوني او مالي تمويل لپاره مالي تخصيصات د هرې شتمني پر ډله بندي پورې اړه لري. لږ تر لږه مالي تخصيصات بايد په لاندېنيو شرايطو کې ترسره شي:

- 1 - که چيرې حقايق د مطالبې تضمين ورکوي، بانکونه د هومره مبلغونو زيرمي جوړوي چې د لږ تر لږه غوښتل شوي اندازې څخه زياته وي. د شتمنيو ډله بندي او په ورته وخت کې د زيرمي د کفايت په اړه تصميم نيول بايد په مياشت کې يو ځل تر کتنې لاندې ونيول شي.

- 2 - د ډله بنديو او د خسارو د زيرمي په برخه كې ټول تنظيمات او تعديلات او د زيرمي په برخه كې د دغو ټولو بدلونونو او تعديلاتو د راوستلو لپاره ټولې راټوك شوي مالي تخصيصات او بيرته مدغم شوي مالي تخصيصات بايد د راپور ور كولو په ورته دوره كې ترسره شي. په هيڅ صورت كې يو بانک بايد داسې ونكړي چې خپلې ډله بندي په يوه مياشت كې ترتيب او اړين مالي تخصيصات په بله دوره كې تر لاس لاندې ونيسي.
- 3 - د زيرمي مبلغ بايد د ارزونې نېټې سره سم او د ټولو شتمنيو يا د خسارې په كټگورۍ كې د ډله بندي شويو شتمنيو د برخو د لغو (حذف) كولو وروسته د وخت په اساس ترتيب شي.
- 4 - بانکونه بايد په دوامداره توگه د حذف شويو شتمنيو د راټولولو لپاره معقوله هڅې ترسره كړي. د حذف يا لغو كولو سره، د تړون له مخې د پوروري شخص هغه مسوليت نه حذف كېږي چې بايد اصلي بيلانس او راټوكيدلي گټه (پرته له هغې گټې چې د شتمنۍ له لارې ترلاسه شوي) بيرته په بشپړه توگه ادا كړي.
- 5 - د هر ډول نوي پانگونه/مالي تمويل د ور كولو په وخت كې يو مشتري بايد په لومړي سر كې په هماغه كټگورۍ كې ډله بندي شي چې د همدې مشتري د مخكيني ناتصفيه شوي پانگونې/مالي تمويل په معكوسه-ډله بندي شوي كټگورۍ كې واقع و.
- 6 - بانکونه يوه شتمنۍ چې د تحت المعيار له كټگورۍ څخه بنسټه ډله بندي شوي نه وي، په يوه ډيره مطلوبه كټگورۍ كې ډله بندي كړي او مالي تخصيص بياخلي مدغم كړي او د خسارو لپاره زيرمي راكمي كړي، يوازې په هغه صورت كې چې بانک وگړي شي په قناعت وركونكي توگه ثابته كړي چې د شتمنۍ كيفيت د پام وړ ښه والی موندلی او دا چې د بانک د پورونو كميتي يو ښكاره ليكلي پريكړه ليك چې د لازياته مطلوبه ډله بندي لپاره توجیه كونكي دليلونه وړاندي كړي، د شتمنۍ په فايل كې درج كړي وي.

#### بیرته ترلاسه شوي شتمنی

#### دوه ويشتمه ماده:

- (1) بانکونه کولای شي چې د بانکدارۍ قانون د ۶۷،۲ مادې له مخې د دافغانستان بانک څخه د مخکيني اجازي سره سم شتمنۍ بیرته ترلاسه کړي. په دې کې له مشتريانو څخه د هغو تضمیناتو بیرته ترلاسه کول شامل دي چې په لاندې ډول د صعب الحصول شتمنيو په کټگورۍ کې راغلي دي:
  - 1 - د تضمین د مصادره او ترلاسه کولو لپاره بانکونه باید ملکیت د رسمي محکمې له لارې وپلوري. که چیرې بانکونه ونکړای شي چې یو وړ پیرودونکی پیدا کړي، هغوی کولای شي چې دا ملکیت د قانوني پروسو وروسته بیرته ترلاسه کړي.
  - 2 - کوم ملکیت چې د بانک لخوا بیرته ترلاسه کېږي، باید په هغه نېټه باندې د بانک په دفترونو کې ثبت کړل شي چې کله قباله (شرعي اسناد) یې د بانک په نوم ولېږدول شي.
  - 3 - بانکونه باید د تضمین تعیین شوی ارزښت (د محضر نهایی ارزښت) د پانگونې/مالي تمويل له حساب څخه د بیلانس شیبټ د بیرته ترلاسه شوي حساب ته ولېږدوي.
  - 4 - بیرته ترلاسه شوي شتمنۍ نه د سوداگریزو موخو او نه هم د بانکي استفادې لپاره کارول کېږي او یوازې او یوازې د بیرته پلورلو لپاره ساتل کېږي او بانکونه باید په نامحدوده توگه ملکیت له فزیکي پلوه په واک کې ولري.
  - 5 - د ملکیت د پلورلو موده باید له څلورو (۴) کلونو څخه زیاته نه وي او د ترلاسه شوي شتمنيو لویه برخه باید په لومړیو دوو کلونو کې وپلورل شي. که چیرې بانکونه ونکړای شي چې ملکیت په ورکړل شوي موده کې وپلوري، دا ملکیت له بیلانس شیبټ څخه حذف کړل کېږي.
  - 6 - د بانکونو د څارنې بورډ باید د دغو شتمنيو د کيفيت په اړه معتبر معلومات راټول کړي او په دوره اي توگه یې وڅاري.
  - 7 - د بیرته ترلاسه شوي شتمنيو لپاره زيرمه شوي مالي تخصيصات باید تر هغه وخته پورې د پوراينې برخې په ځنډول شوي عايد كټگورۍ كې ثبت شي چې کله ملکیت د پلور له لارې په حقيقي توگه نغدي شي.



- 8 - د بانکونو د خطر اټو د مدیریت کمیته باید د پانګونو/مالي تمویلونو چې له مخکې د مشکوکې او خسارې په کټګورېو کې ډله بندي شوي وي، د تسويې لپاره د بیرته ترلاسه شويو شتمنیو پورې اړوند ټول خطر ونه وپېژني، وارزوي، وڅاري او تحلیل یې کړي او د څارنې او مدیریت بورډونو ته خبر ورکړي.
- 9 - بانکونه اړ دي چې د IFRS 5 د پلور او لږو عملیاتو لپاره د ساتل شويو غیر جاري شتمنیو اړوند د بیرته ترلاسه شويو شتمنیو په اړه لیکلې پالیسي ګانې ولري.

## د دوهم ځل لپاره موده بندي شوی او ترتیب شوی پور

### درې ویشتمه ماده:

(1) بانکونه باید داسې لیکلې پالیسي ګانې ولري چې هغه شرایط بیان او مشخص کړي چې پکې یو پور یا پور د دوهم ځل لپاره موده بندي یا ترتیب شي. دا پالیسي ګانې باید د کنټرول اېزارونه تر کتنې لاندې ونیسي څو د پور له تل پاتې کېدنې څخه مخنیوی وشي چې په دې کې هغه حالتونه شامل دي چې پور له یو ځل څخه زیاتو ځلونو لپاره د دوهم ځل لپاره موده بندي یا ترتیب کېږي. د دې ترڅنګ د دا شان پور په تړاو د مالي تخصیص پالیسي ګانې هم شتون ولري. سربیره پر دې، بانکونه باید:

1. مخکې له دې چې د یوه مشتري لپاره پور د دوهم ځل لپاره موده بندي یا ترتیب شي، د مشتري مالي وضعیت چې د هغه مالي شرایط او دا چې بیرته خپلې پوراینې ادا کولای شي، د دهم ځل لپاره تر ارزونې لاندې ونیسي. د دې ترڅنګ، کافي منابع باید ځانګړي شي څو د دوهم ځل لپاره موده بندي او ترتیب شوي پور ګرځنه او پروسه له نږدې وڅاري او تعقیب یې کړي.
2. بانکونه باید د مشتري د مالي وضعیت د ارزونې او د دوهم ځل لپاره د ترتیب شويو دورو پر بنسټ د پور د بیرته د ورکړې توانيې او وړتیا تر ارزولو وروسته دا اسانتیاوې په مناسبه او دقیقه توګه ډله بندي کړي. کوم پور چې د دوهم ځل لپاره موده بندي او ترتیب کېږي، د دوهم ځل مهال بندي او ترتیبولو په تړاو د اړوندو اسنادو د بشپړتیا سره سم، ډېر ژر باید د ډله بندۍ د بنه والی (د درجې د لوړوالي) بنکارندوي ونکړي.
3. د دافغانستان بانک د دې پخلي کوي چې په مشخصو او ځانګړو شرایطو کې لکه کله چې مشتریان د طبیعي پېښو له کبله اغېزمنه شوي وي، د پور دوهم ځل موده یا مهال بندي او ترتیبولو په وخت کې د پور په بیرته ورکړه کې ځینې ځنډونې او اضافه وخت هم ومنل شي.
4. د سالم اعتباري مدیریت د تګلارو د یوې برخې په توګه، له بانکونو څخه تمه کېږي چې د پور د بیرته ورکړې په برخه کې د ځینو ځنډونو او اضافه وخت لپاره روښانه پارامیټرونه او داخلي پروسې جوړې کړي چې په دې کې د اضافه وخت او ځنډ د منظورۍ لپاره د مناسب صلاحیت ورکول هم شامل دي. دا پروسې باید د یوه خپلواکه ادارې لخوا په کافي اندازه تر څارنې او کتنې لاندې ونیول شي.
5. د بانک جګپورې چارواکي یا د پور کمیټه باید د پور د دوهم ځل موده بندي شوي او ترتیب شويو اسانتیاوو د کړنې په اړه دوره اي راپورونه ترلاسه کړي. دا راپورونه باید د پور د بیرته د ورکړې د پاتې راتګ وضعیت او د یوه مشتري لپاره د دوهم ځل موده بندۍ یا ترتیبولو د ځلونو په اړه کافي معلومات ورکړي څو د پور د دوهم ځل ډله بندۍ او ترتیبولو او د پور د پورتوفولیو په تړاو د خطر ونو ارزولو په اړه د بانک د داخلي پالیسيو سره د جګپورو چارواکو یا کمیټې څارنه مطابقت ومومي. د بانک د خطر اټو پر پروفایل باندې هر ډول اغېزه باید په ټاکلې وخت باندې د څارونکو بورډ تر غور او کتنې لاندې راوستل شي.
6. پانګونې او مالي تمویلونه د یو ځل څخه زیات مهال بندي او/یا ترتیب کېدای نه شي. دوهم ځل مهال بندي/ترتیب شوي پانګونې/مالي تمویلونه باید ډله بندي په لوړه درجه کې واقع نه کړي، خو دا چې:
  - 1 - د تړون په پای موده کې ټول مبلغ د یو ځل سره د بیرته ادا کولو له لارې پانګونې/مالي تمویلونه په قانع کوونکې توګه د لږ تر لږه دوو پرله پسې میاشتو لپاره فعالیت وکړي، یا
  - 2 - د پانګونو/مالي تمویلونو د میاشتنې بیرته اداینې په صورت کې په ټاکلې وخت باندې په دوو پرله پسې قسطونو کې ادا کړی وي.

7. دا چې پانګونې/مالي تمویلونه په مشکوکې کټګورۍ کې ډله بندي شي، یوازې د بیاځلي مهال بندي یا د ګټې او اصلي مبلغ د بشپړې اداینې په صورت کې په لوړه کټګورۍ کې بیاځلي ډله بندي کېدای شي. پانګونې/مالي تمویلونه باید یوازې په هغه صورت کې بیرته نوي شي، ولېږدول شي یا هم د ګټې د راټوکېدو حالت ته وګرځول شي چې کله مشتري د پور د لېږد یا نوي کولو څخه مخکې له خپل فنډونو څخه ټولې متخلفې ګټې او/یا اصلي مبلغ بیرته ادا کړي.
8. که چېرې یو مشتري وروسته له هغې چې بیاځلي مهال بندي شوي/ترتیب شوي پانګونې/مالي تمویلونه چې د بانک لخوا لوړې کټګورۍ کې درجه بندي شوي دي، بیا د خپل پور په بیرته ورکړې کې پاتې راشي، په دې صورت کې پانګونې/مالي تمویلونه باید په هماغه کټګورۍ کې ډله بندي شي چې د بیاځلي مهال بندي/ترتیب په وخت کې موجود و. که څه هم، بانکونه په خپل بشپړ واک سره کولای شي چې یو مشتري د هغه د فردي معیار په پام کې نیولو سره په لایتیټه کټګورۍ کې ډله بندي کړي. د دغو پانګونو/مالي تمویلونو ناحیقي ګټه چې د عاید حساب ته لېږدول شوي، باید بیرته وګرځول شي.
9. د اسلامي بانکدارۍ د محصولاتو د ډولونو او څرنګوالي له مخې، یو بانک باید د اسلامي بانکوالۍ د پانګونې/مالي تمویل د بیاځلي موده بندي او ترتیب لپاره مناسبه پالیسي په واک کې ولري.

#### د راپور ورکولو شرایط

##### څلور ویشتمه ماده:

بانکونه باید هره میاشت د دافغانستان بانک ته لاندیني صورت حسابونه ورکړي، خو دغو ټولو مواردو پورې محدودیت نه لري:

1. د پانګونو/مالي تمویلونو ډله بندي او مالي تخصیص (د خسارې لپاره د مالي وجوهو ځانګړی کول) او په مالي تخصیص کې بدلون او ځنډول شوي ګټې.
2. د بیرته ترلاسه شویو او لغو (حذف) شویو پانګونو او مالي تمویل لست.
3. معکوسه ډله بندي شوی شتمنی (د تحت المعیار، مشکوکه یا خسارې په کټګورۍ کې ډله بندي شوي شتمنۍ).
4. د بیلانس شیبټ اقلامو څخه بهر ډله بندي.
5. د پانګونو او نورو شتمنیو ډله بندي.
6. او داسې نور معلومات چې د دافغانستان بانک لخوا وغوښتل شي.

#### د بیلانس شیبټ څخه بهر اقلامو ډله بندي

##### پنځه ویشتمه ماده:

- (1) بانکونه اړ دي چې د خپل بیلانس شیبټ څخه بهر اقلام هره میاشت وګوري او د کافي مالي تخصیص سره یې ډله بندي کړي.
- (2) بانکونه اړ دي چې د بیلانس شیبټ څخه بهر ژمنو د ډله بندي لپاره چې په خپل قضاوت سره د ډله بندي د هرې کټګورۍ لپاره معیار/شرایط لري، پالیسي ګانې ولري.
- (3) د مالي تمویلونو او پانګونو په ارزونه کې د عواملو تحلیلول (د مشتري مالي کرڼه، د پور د ورکړې توانايي او تمایل، د تضمین خونديتوب او راتلونکي هیلي) د بیلانس شیبټ څخه بهر اقلامو پر کتنې باندې هم د پلي کېدو وړ دی. د پور د کیفیت د درجه بندي لپاره د بیلانس شیبټ څخه بهر د پور معاملو د ارزولو په وخت کې باید دې ته کافي پام او غور وشي چې ایا بانک په نه فسخ کېدونکي توګه دې ته ژمن دی چې د پور د هوکړې سره سم نور فنډونه هم پرمخ بیايي.
- (4) که چېرې بانک دې ته اړ وي چې مالي ژمنه په دوامداره توګه تمویل کړي، په دې صورت کې د مناسبې ډله بندي لپاره تصمیم ونیول شي او تطبیق شي، او:

- 1 - يوه بالقوه کمزورتيا شتون ولري چې که اصلاح او ترميم نه شي، نو کېدای شي په راتلونکي کې د مشتري د بېرته ادایني تمې يا د بانک اعتباري وضعیت زیانمنه کړي. يا
- 2 - يوه ښه مشخصه کمزورتيا شتون ولري چې د مالي ژمنې بېرته اداینه له خطر سره مخ کړي.
- (5) د بیلانس شپېت څخه بهر اقلامو کې د خسارو لپاره زېرمې چې د کنټرا شتمنی پرځای د نورې پورایني په ډله کې راپور کېږي، باید په کافي اندازه ترلي خطرونه منعکس کړي. د ډله بندۍ په وخت کې د بیلانس شپېت څخه بهر اقلام چې ۱۰۰ سلنه نغدي تفاوت لري، په حتمي توګه مالي تخصیص ته اړتیا نه لري. که چیرې د بیلانس شپېت څخه بهر اقلام یو څه نا څه د نغدي تفاوت په مرسته تضمین شي، په دې صورت کې بانکونه باید یوازې د ناتضمین شوي برخې لپاره مالي تخصیص په پام کې ونیسي.
- (6) بانکونه باید مشتري ته د هغه د بیلانس شپېت څخه بهر د مالي ژمنو د نیټې د پای ته رسېدو په اړه لیکلې خبرتیا خپره کړي چې پکې دا هم ولیکي چې بانک د ژمنې د نیټې پای ته رسېدو وروسته هیڅ ډول مسؤولیت نه لري. د دې خبرتیا یوه کاپي باید په فایل کې ثبت شي.
- (7) د بیلانس شپېت څخه بهر د اقلامو د نیټې پای ته رسېدو وروسته او په هغه صورت کې چې د ژمنو (لیټر آف ګرنټي او/یا لیټر آف کریډټ) شرایط پرځای شوي نه وي، بانکونه نور مالي مکلفیت نه لري او د بیلانس شپېت څخه بهر اقلام باید ژر تر ژره د بانکونو د بیلانس شپېت څخه حذف شي.

#### د پانګونو او نورو شتمنیو ډله بندي

شپږ ویشتمه ماده:

- (1) بانکونه اړ دي چې خپلې پانګونې او نورې شتمنۍ هره میاشت ډله بندي کړي.
  - (2) بانکونه باید د پانګونو او نورو شتمنیو چې په خپل قضاوت سره د ډله بندۍ د هرې کټګورۍ لپاره معیار/شرایط ولري، د ډله بندۍ او مالي تخصیص په اړه لیکلې پالیسي ګانې په واک کې ولري.
- د معکوس ډله بندي شوي، له سر رسید نیټې اوښتي او د صعب الحصول شتمنیو او د لغو یا حذف شویو پانګونو او مالي تمویلونو څخه څارنه کول

اووه ویشتمه ماده:

بانکونه باید د خپلو معکوسه ډله بندي شویو، له سر رسید نیټې اوښتو او صعب الحصول شتمنیو او د لغو شویو پانګونو او مالي تمویلونو څخه څارنه وکړي او په ټولیزه یا د شتمنی د ډول پر اساس هغه په سمه توګه په سوابقو کې وساتي او د خپل نظار هیئت (یا د یوه بهرني بانک مجوزه نمایندګی یا هم د دافغانستان څخه بهر یو بل جګپوړي مقام) هرې منظمې پلان شوي غونډې ته واستوي او د دوي د غوښتنې سره سم هر داسې نور مفصل معلومات او د جریاناتو په اړه شننې ولېږي.

#### د متحد المالونو له لارې د نورو زیاتو شرایطو وضع کول

اته ویشتمه ماده:

د دې مقرري د ښه نافذولو په موخه، د اړتیا په صورت کې د دافغانستان بانک د مشخصې شرح د وړاندې کولو ترڅنګ د متحد المالونو له لارې لا زیات شرایط وضع کوي.

#### د مقرري د پلي کېدو نیټه

نهه ویشتمه ماده:

دا مقررې د دافغانستان بانک د عالي شوری لخوا له منظوریدو سره سم د اجراء وړ ګڼل کېږي.